

N:o 195.

Af herr **C. A. Lindhagen**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ersättningen till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål.

Uti 17 kap. 5 § rättegångsbalken stadgas att den, som vittne påkallat, skall betala vittnets resekostnad och tåring »efter dess värdighet». Sämjas de ej därom, skall domaren lägga dem emellan, som skäligt pröfvas.

Denna gammalmodiga uppfattning, att vittne skall ha betaldt efter sin värdighet, gör sig jämlikt lagens föreskrift fortfarande gällande på ett sätt, som verkligen icke är upplyftande hvarken för vittnena, parterna eller domstolen. Vid domstolens pröfning af vittnesersättningar tagas ganska allmänt hänsyn till vittnets rang och i synnerhet förmögenhetsställning. En gammal domstolspraxis är, mångenstädes åtminstone, att ett vittne, hvars anspråk blifvit bestridt såsom för högt, tillfrågas om beloppet af sin taxering såsom en värdig mätare på vittnets värdighet. Lagens bestämmelse har också verkat demoraliserande på den allmänna uppfattningen i denna fråga. Ett förmöget vittne vet ofta knappast, hur högt han skall uppskatta sitt inställelsebesvär. Att afläggande af vittnesmål är en af lagen påbjuden medborgerlig plikt, har nästan fallit i glömska. En ganska vanlig föreställning är att man, åberopad som vittne, bör tillåta sig att passa på tillfället och göra en liten affär.

Parterna komma vidare på detta sätt att obehörigen betungas. Det drabbar dessutom orättvist, då den, som måste åberopa ett förmöget vittne, får vidkännas en dryg utgift, under det att den, som har turen att kunna åberopa ett fattigt vittne, slipper undan vida billigare.

Parterna blifva också alltmer utan skydd mot öfverdrifna ersättningsanspråk från vittnen. Det börjar nämligen bli sed bland sakförarne att ej vid domstolen framställa någon anmärkning mot de af motparten eller af vittnen fordrade ersättningar för inställelse vid domstolen. Rättegångskostnaden ökas på detta sätt afsevärdt.

En välgörande motsättning till detta oefterrättlighetstillstånd möter i Tyskland, där i rättegångsmål, civila såväl som brottmål, vittnesersättningen enligt lag skall, oberäknadt resekostnad, i regeln utgå med minst 10 pfennige högst 1 mark per använd timme, dock ej för längre beräknad tid än tio timmar under en dag. Högsta ersättningen för en vanlig inställelse är således 10 mark. Taxan för sakkunnige är dubbelt så hög. Närmare bestämmelser meddelas om ersättningsens utmätning inom latituderna samt om reseersättning.

Uti det ofta på Riksdagens bord hvilande förslaget till ny lagstiftning om bevisning inför rätta är visserligen i fråga om vittnesersättning hänvisningen till vittnets värdighet borttagen samt bibehållen endast bestämmelsen, att domstolen skall bestämma ersättningen efter hvad som pröfvas skäligt. Detta utgör dock intet hinder för ett fullföljande af nuvarande praxis, hvilken en gång rotfastad nog kommer att hålla sig vid lif så länge som möjligt. En reglering i lag däremot af vittnesersättningsbelopp skulle i ett slag föra domstolarnes praxis in på de rätta vägarne samt genom sin tillvaro äfven blifva vägledande för de frivilliga öfverenskommelserna mellan parter och deras vittnen.

I lagen den 4 juni 1886 angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, bland hvilka äfven inbegripas personer, som af åklagare eller domstol inkallats för att upplysningsvis höras, har beloppet för själfva inställelsen fixerats till visst maximumbelopp, nämligen högst tre kronor. Om detta belopp åter kan man numera säga, att det utan tvifvel är för lågt. Allmänt klagas af vittnen, som skola enligt nämnda lag erhålla ersättning af statsmedel, att de ej få sina effektiva utgifter betäckta. Frånvaro af rätt till reseersättning om väglängden ej uppgår till fulla fem kilometer uppväcker också ofta missnöje (den tyska lagstiftningen uppdrager gränser vid två kilometer). Å andra sidan är det naturligtvis af vikt att spara på statens hårdt anlidade kassa. Men nog förtjänar det ett öfvervägande, huruvida ej i dessa dyra tider någon lönerreglering kan bestås äfven dessa vittnen. Åtminstone bör hänsyn kunna få tagas till vissa fall, såsom då ett vittne kan styrka, att det nödgats i sin anställning leja någon för sig mot högre ersättning än vittnet skulle få uppbära o. s. v.

Äfven om reglerna för vittnesersättning skulle i anledning af motionen n:o 194 med förslag till bevisningslag blifva fastslagna på sätt i nämnda förslag ifrågasatts, bör detta ej få hindra en särskild framställning om en mera ingående revision af lagstiftningen i denna del och i sammanhang därmed äfven af bestämmelserna i 1886 års lag.

I en dylik utredning bör inbegripas äfven frågan om reseersättning, hvarom i allmänhet ej gifvas några vägledande regler, samt godtgörelse till personer, som inkallas för att utan ed höras upplysningsvis, äfvensom till sakkunnige, för den händelse förenämnda förslags bestämmelser om bevisning genom sakkunnige blir antaget.

Grundsatsen bör vara, att vittnen och sakkunnige skola ha tillräckligt men måttligt betaldt och icke såsom nu hos oss i vissa mål otillräckligt och i andra godtyckligt och ofta omåttligt. Anses ingen höjning böra ske i de enligt 1886 års lag utgående ersättningarne, är i alla fall skäl att, på sätt i nämnda författning skett, något reglera ersättningen i andra mål.

Jag hemställer alltså,

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af förslag till särskild lagstiftning om ersättning till vittnen och sakkunnige i rättegångsmål.

Stockholm den 26 januari 1908.

Carl Lindhagen.